

УДК 343.542.1

Старушкевич А. В.

ЗЛОЧИННА ДІЯЛЬНІСТЬ У СФЕРІ ПОШИРЕННЯ „ДИТЯЧОЇ” ПОРНОГРАФІЇ: ПРОБЛЕМИ МОДЕЛЮВАННЯ З МЕТОЮ ПРОТИДІЇ

Сучасна ситуація в Україні характеризується докорінними змінами в економічній, соціальній, політичній, культурній та інших сферах суспільного життя. Розширення інформаційного обміну із зарубіжними країнами, поява супутникового телебачення, всесвітньої комп'ютерної мережі „Інтернет”, комп'ютерних систем обробки та поширення інформації супроводжується не тільки процесами розширення культурно-комунікативних можливостей людини але і впровадженням явищ, які інтерпретуються неоднозначно, до їх складу і відноситься порнографія.

Чинний КК України у ст. 301 передбачає кримінальну відповідальність за ввезення, виготовлення, збут і розповсюдження порнографічних предметів, однак розслідування подібних кримінальних справ, особливо у випадках коли порнографічні предмети створювалися за участю неповнолітніх, злочини вчинялися організованим злочинним угрупованням та ще й з використанням всесвітньої комп'ютерної мережі Інтернет, викликає у правоохоронних органів певні труднощі.

Вивчення наукової криміналістичної літератури показало, що в Україні проблеми розслідування поширення порнографічних предметів взагалі не досліджувалися, а останні дослідження по даній темі в колишньому Радянському Союзі, зокрема Російській Федерації проводилися 10-20 років тому і відповідно не вирішують проблем сьогодення у даній сфері [1, 2, 3].

Розслідування зазначеного виду злочинної діяльності сьогодні неможливе без використання сучасних методів розслідування, зокрема методів криміналістичного аналізу. Метод криміналістичного аналізу злочинної діяльності полягає у створенні слідчим чи оперативним працівником, на основі отриманої інформації моделі такої діяльності, відповідний аналіз якої з допомогою певних процедур допомагає отримувати нову інформацію про структурні елементи злочинної діяльності.

Моделювання — це метод опосередкованого пізнання за допомогою штучних систем, які зберігають деякі особливості об'єкта дослідження і таким чином заміщають його, що дає можливість отримати нове знання про об'єкт-оригінал.

Розглядаючи злочин з позицій структурно-діяльнісного підходу, слід дотримуватися таких положень: а) злочинна діяльність є різновидом людської діяльності; б) злочинною може бути вся діяльність в цілому, злочинними можуть виявитися лише деякі дії, що здійснюються в межах діяльності, злочинними можуть бути окремі фрагменти діяльності, що в цілому є правомірною; в) діяльність означає усіякого роду практичну активність спрямовану на досягнення певної мети, іншими словами, діяльність реалізується через систему дій, що спрямовані на розв'язання конкретних завдань для досягнення кінцевої мети; г) структурними елементами злочинної діяльності є: умови здійснення, мотив, потреби, мета, суб'єкт діяльності з його навич-

ками необхідними для діяльності, знаряддя, програма дій, продукт, наслідки діяльності (відображення діяльності у навколишньому середовищі); д) діяльність слід розглядати не статично (описуючи тільки її елементи), а динамічно, пофазно (розглядаючи елементи в розвитку).

Умови, які сприяють поширенню порнографічних предметів можна розділити на дві групи: загальні і спеціальні. Загальні умови є передумовою виникнення злочинної діяльності, у нашому випадку серед них можна виділити моральні. Поширення порнографічних предметів суттєво відрізняється від таких тяжких злочинів як, наприклад, нанесення тілесних ушкоджень, розбійний напад або вбивство, і тому, не завжди сприймається як „серйозний” злочин. Це пояснюється тим, що у певної частини громадян України ще не сформовані деякі елементи правосвідомості, у числі яких належне ставлення до загальноновизних правил сором'язливості, прихованості відповідних стосунків від сторонніх осіб. Вони не цілком усвідомлюють, що форма зображення статевого життя людини у грубо натуралістичній, вульгарній формі, а іноді ще й за участю неповнолітніх є неприйнятною з погляду суспільної моралі, вона може збуджувати статеві пристрасті інших осіб, провувувати їх статева агресію.

Іншими загальними умовами поширення порнографічних предметів є технічні. Бурхливий розвиток науково-технічного прогресу призвів до поширення засобів візуалізації зображень та тиражування, які можливі сьогодні навіть у побутових умовах з допомогою сучасної комп'ютерної та відеотехніки, принципи дії якої використовують сучасні цифрові технології. Розповсюдженість використання всіх світніх комп'ютерних мереж (наприклад, Інтернет, Євронет) дозволяє у лічені секунди поширювати порнографічні зображення або тексти на значні відстані та тисячам користувачів мереж [4]. Недосконалість і слабка розробка форм і методів контролю не дає можливість правоохоронним органам проконтролювати діяльність всіх суб'єктів, які мають сучасні засоби тиражування зображень, тексту та інших видів передачі інформації.

Спеціальні умови впливають на вибір форм злочинної діяльності, зокрема на спосіб вчинення і приховання поширення порнографічних предметів.

Метою злочинної діяльності у сфері поширення порнографічних предметів найчастіше є комерційний розрахунок на отримання прибутків, які привласнюються цілком і використовуються для забезпечення умов подальшого функціонування злочинного бізнесу.

Для того, щоб вчинити такий злочин з використанням сучасних технологій, особа повинна мати певні знання і навички. Вони можуть стосуватися комп'ютерної техніки, аудіо і відеозаписуючого обладнання, основ поліграфічного виробництва, друкарської справи тощо. Злочинці широко використовують власний досвід, якщо він є, а також досвід інших осіб, які вже мали справу з таким видом діяльності. Всі ці фактори суттєво впливають на вчинення злочину, тобто удосконалюються засоби злочинної діяльності, злочинна діяльність успішно приховується або вуалюється під виглядом законної (наприклад, санкціоноване поширення продукції еротичного змісту), що значно ускладнює виявлення, розкриття і розслідування злочинів даної категорії правоохоронними органами.

*ЗЛОЧИННА ДІЯЛЬНІСТЬ У СФЕРІ ПОШИРЕННЯ „ДИТЯЧОЇ” ПОРНОГРАФІЇ:
ПРОБЛЕМИ МОДЕЛЮВАННЯ З МЕТОЮ ПРОТИДІЇ*

Проведене дослідження [5] свідчить, що у більшості випадків поширення „дитячої” порнографії має місце такий вид співучасті як організована група.

Статистичні дані свідчать про те, що кількість порушених кримінальних справ по факту поширення порнографічних предметів не відповідає ситуації, яка реально склалася, звідки можна зробити висновок, що професійний рівень слідчих та оперативних працівників щодо розслідування цієї категорії злочинів є недостатнім.

Поширення порнографічних предметів має свої особливі ознаки, які визначаються специфікою використаних злочинцями засобів, метою та досягнутими результатами.

У процесі побудови моделі злочинної діяльності необхідно дослідити і показати у розвитку основні її фази, встановити їх зміст, залежність від детермінуючих факторів, розкрити особливості злочинної групи і специфіку функціонування окремих її членів, а також визначити найбільш типові дії та операції осіб з підготовки до вчинення злочину, реалізації злочинного задуму, приховуванню слідів злочину, законотвірні зв'язки у цій системі.

Перша фаза злочинної діяльності складається з дій особи, яка зацікавлена у вчиненні злочину. Ці дії спрямовані на збирання та оцінку відомостей, спираючись на які злочинці прогнозують можливість вчинення злочину в умовах, які склалася. У цій фазі з'ясовується специфіка обстановки на конкретній території, де будуть поширюватися порнографічні предмети, а саме:

а) встановлюються основні імпортери, виробники та розповсюджувачі порнографічних предметів у якості майбутніх можливих конкурентів: яку долю ринку вони займають, який в них товарообіг, яка організація поширення у конкурентів, яка чисельність працівників поширювального апарату, яка цінова політика конкурентів, які види і засоби реклами вони використовують, який зовнішній вигляд та якість продукції, яка практика руху товару — порнографічних предметів (обсяг замовлень, вартість зберігання, транспортування тощо);

б) встановлюються форми та методи громадського та державного контролю за недопущенням поширення порнографічних предметів. Якщо здійснюється контроль з боку громадськості, то встановлюються особи, які здійснюють цей контроль, форми та методи контролю (проведення рейдів з метою виявлення поширювачів порнографічних предметів, співпраця з правоохоронними органами), джерела інформації, які використовуються при такому контролі (хто конкретно поширює інформацію про розповсюджувачів або виготівників порнографічних предметів). Якщо мали місце прецеденти затримання поширювачів порнографічних предметів, то хто здійснював таке затримання, яка була відповідальність за вчинене, міра покарання.

г) вивчаються економічні умови на конкретній території, оцінюється наявність попиту і пропозиції на продукцію; враховуються соціально-демографічні характеристики споживачів (місцерозташування, стать, вік, прибутки, суспільний клас), оскільки вони визначають відмінності у потребах покупців.

д) встановлюються і вивчаються особи, які можуть виявитися корисними у майбутньому при реалізації злочинного задуму. Прогнозується механізм стимулювання майбутніх працівників тобто створення у них зацікавленості у виконанні роботи.

У цій фазі має значення вивчення рівня роботи правоохоронних органів та прокуратури (кількість порушених кримінальних справ та рішення судів по них).

Інформаційно-пошукова діяльність злочинців здійснюється в основному шляхом особистих спостережень, встановлення контактів з особами, які можуть надати потрібну інформацію. Здійснюється також вивчення документів, які мають відношення до контролю за поширенням порнографічних предметів та еротичних виробів, законів та підзаконних нормативних актів, які регламентують таку діяльність. У окремих випадках злочинці звертаються за консультацією до спеціалістів, зокрема спеціалістів-правознавців, які можуть проконсультувати щодо межі між порнографічними та еротичними виробами, тлумачення окремих положень ст. 301 КК України тощо. Така консультація може стосуватися не лише правових питань, але й безпосередньо процесу виготовлення порнографічних предметів упаковка, вид та якість носіїв інформації на яких планується поширювати порнографічні зображення або тексти тощо.

Нерідко злочинці обмінюються інформацією з особами, які мають досвід ввезення, виготовлення або розповсюдження порнографічних предметів. Такими особами можуть бути: а) громадяни інших країн де поширення порнографічних предметів не заборонено законодавством; б) особи, які виготовляють порнографічні предмети без мети поширення; в) особи, які виготовляють вироби з елементами еротики та мають законні підстави для поширення таких виробів.

У першому випадку, злочинці встановлюють контакт із громадянами інших країн де поширення порнографічних предметів не заборонено законодавством або ця заборона носить не кримінальний (адміністративний) характер. При цьому йде обмін інформацією щодо особливостей виготовлення виробів, схем поширення, носіїв поширення, популярності сюжетів, вікових та статевих перевагах учасників сюжетів, якості та привабливості упаковки тощо.

У другому випадку злочинці обмінюються інформацією з особами, які виготовляють порнографічні предмети без мети поширення. Такі особи вже мають певний досвід виготовлення порнографічних предметів і можуть надати консультацію щодо особливостей пошуку та співпраці з „акторами” сюжетів, оплати їх „праці”, необхідних технічних засобів з метою створення подібних сюжетів, місця, умов та прайвیل зйомки.

Особи, які виготовляють вироби з елементами еротики та мають законні підстави для поширення таких виробів, крім інформації щодо особливостей виготовлення порнографічних предметів, можуть надавати консультацію щодо особливостей процесу тиражування, його матеріально-технічного забезпечення; місць, де контроль громадськості та правоохоронних органів більш слабкий, де конкуренція або не існує, або не є жорсткою, можуть порадишити оптових покупців „продукції” або найбільш вигідні з комерційної точки зору „сюжети” для зйомок.

Дві останні категорії консультантів при вигідних умовах згодом нерідко самі входять до складу організованих злочинних угруповань, які займаються ввезенням, виготовленням або (і) розповсюдженням порнографічних предметів.

Для здійснення такого виду злочинної діяльності у ініціатора злочину повинні бути певні фінансові можливості, які дозволять оплачувати замовлення при ввезенні

**ЗЛОЧИННА ДІЯЛЬНІСТЬ У СФЕРІ ПОШИРЕННЯ „ДИТЯЧОЇ” ПОРНОГРАФІЇ:
ПРОБЛЕМИ МОДЕЛЮВАННЯ З МЕТОЮ ПРОТИДІЇ**

такої продукції, фінансувати зйомки, закупляти комп'ютерну техніку, фото- відео-техніку, носії інформації (відеокасети, компакт-диски тощо), орендувати приміщення де проводяться зйомки та тиражується продукція.

Дії злочинців, які здійснюються на цій стадії залишають сліди у вигляді записів, які ведуться особою, що збирає інформаційні відомості. Ці записи можуть бути як у особистих документах: записниках, щоденниках, так і у кореспонденції цієї особи (листи, електронна пошта та ін.).

Так, на одному із сайтів мережі Інтернет було виявлено „Інструкцію для починаючого порноділка”, де поетапно було викладено проект створення мережі сайтів „дитячої” порнографії. Інструкція детально описувала етапи створення такої мережі: джерела матеріалу (звідки брати порнографічні зображення, при цьому авторами пропонувалися 50 своїх компакт-дисків із „продукцією”); створення сайтів; розміщення сайтів і створення банерної мережі; система безпеки і гарантії надійності (в Інтернет); підключення до платіжної системи (за попередніми домовленостями); реклама і робота з клієнтами та цінова політика; приховування та „відмивання” грошових сум; загальна система безпеки; витрати; план робіт і доходів; маленький устав (регулювання стосунків між членами злочинної мережі) [6].

Крім вищеописаних матеріальних, це можуть бути також і ідеальні сліди, а саме відомості про осіб, з якими злочинець виходив на контакт і які надавали йому певну інформацію. Такими людьми можуть бути продавці продукції на відеокасетах та компакт-дисках, професійні аматори (фотографи, режисери фільмів особливо еротичного спрямування), утримувачі (на законних підставах) та персонал нічних закладів розваг, адміністратори серверів підключених до комп'ютерних мереж та ін.

Проведені дослідження свідчать, що злочинці, які поширюють „дитячу” порнографію — особи раніше не судимі, або судимі за аналогічні злочини, насильницьке мужолозтво, розбещення неповнолітніх, згвалтування та інші подібні злочини. Оскільки діяльність по виготовленню та реалізації такої продукції вимагає наявності хоча б елементарних знань у відповідній галузі, такі особи часто мають середню або вищу освіту, або ж навчаються.

У другій фазі злочинної діяльності здійснюється моделювання майбутнього злочину, а також вирішуються окремі завдання, пов'язані із створенням умов, які сприятимуть реалізації злочинного задуму, здійснюється набір у групу співучасників (фотографів, режисерів сюжетів, осіб по підбору та роботі з „акторами”, тиражувальників продукції та її збувачів). Створювана модель злочинної діяльності у сфері поширення порнографічних предметів, ретельно перевіряється і корегується. До злочинної групи втягуються потрібні фахівці, встановлюються злочинні зв'язки, проводиться навчання, а також самонавчання: технологічне, фінансово-економічне, удосконалення знання комп'ютерної техніки, сучасної аудіо- та відео- апаратури.

Організаторами (лідерами) злочинного угруповання для більш реального уявлення створюваної моделі будується схема майбутньої злочинної діяльності.

Визначається: а) яка саме продукція буде розповсюджуватися (порнографічні сюжети за участю осіб одної статі чи різної, участю представників азійських країн, темношкірих тощо) та на яких носіях буде розповсюджуватися (аудіо- , відеокасети, компакт- диски, друковані видання); б) яким способом будуть отримані порнографі-

чні предмети (контрабандним шляхом з-за кордону або шляхом тиражування на території України); в) яким чином буде здійснюватися тиражування; г) апаратура, яка необхідна, приміщення, де буде відбуватися тиражування, витратний матеріал (аудіо- та відеокасети, компакт-диски, папір, тощо), склад, де буде зберігатися виготовлена продукція, шляхи і засоби її перевезення; д) визначається склад злочинного угруповання і функції кожного її члена: керівник — очолює і організовує поширення порнографічних предметів; режисер — відповідає за створення сюжетів, оператор — здійснює тиражування порнографічних предметів; постачальник — закуповує чисті аудіо-, відеокасети та компакт-диски для наступного виготовлення порнографічних предметів; водії — розвозять продукцію по торговельним точкам, збирають грошову виручку; бухгалтер — веде відповідну документацію; продавці — безпосередньо розповсюджують продукцію через торговельні точки (звісно приховано); е) визначаються канали збуту „дитячої” порнографії.

Значний відсоток „дитячої” порнографії поширюється через комп’ютерну мережу Інтернет. З цією метою формуються глибоко законспіровані злочинні угруповання по виготовленню і поширенню такої „продукції”, а також по створенню мережі з метою втягнення у педофілізм все нових осіб.

Структура цього злочинного бізнесу та принципи діяльності такі.

Акторами виступають хлопчики і дівчатка з України, Російської Федерації та інших країн СНД, в основному це діти з неблагополучних сімей, безнадія діти. В окремих випадках дітей на „зйомки” приводять батьки або діти втягуються обіцянками, а потім піддаються шантажу. Встановлені випадки викрадення дітей для зйомок порнографічної продукції. За даними фахівців, при створенні порностудії за короткий час у таку злочинну діяльність втягується до 10 дітей, зйомки яких оплачуються мізерною платнею, а далі кожна дитина приводить з собою ще 2-3 товаришів, тому ця проблема має тенденцію до самовідтворення у геометричній прогресії.

Організаторами, зазвичай, є особи з України (Київ, Донецьк, Дніпропетровськ, Одеса та ін.), Російської Федерації (Москва, Санкт-Петербург, Ростов-на-Дону та ін.). Відомі факти коли початкове порноутримання сайтів переправлялось з країн Західної Європи і на його створення виділялися грошові суми, свого роду інвестиції.

Виробниками порнографії є громадяни однієї з країн СНД, де найбільш дешева сила і лояльне законодавство або діяльність правоохоронних органів до такого роду „бізнесу”.

Виготовлювачами веб-сайту є веб-майстри з України, Російської Федерації, Білорусії, Молдови або країн Західної Європи.

Бухгалтерами є, зазвичай, громадяни іншої держави, відомі випадки коли веб-майстри і бухгалтери були однією особою. Гроші після їх отримання відмиваються через офшорні зони і розподіляються між усіма учасниками злочинного угруповання.

Клієнтами є громадяни країн з високим рівнем доходу (США, Канада, Великобританія, Німеччина, Франція), останнім часом збільшилась кількість клієнтів з Російської Федерації та України.

Основні вимоги організаторів до учасників такого організованого злочинного угруповання — повна анонімність, взаємодія членів угруповання здійснюється в

*ЗЛОЧИННА ДІЯЛЬНІСТЬ У СФЕРІ ПОШИРЕННЯ „ДИТЯЧОЇ” ПОРНОГРАФІЇ:
ПРОБЛЕМИ МОДЕЛЮВАННЯ З МЕТОЮ ПРОТИДІЇ*

мережі Інтернет з використанням паролів та кличок (нік-нейм), в обличчя члени угруповання один одного не знають.

Схема діяльності угруповань, які поширюють „дитячу” порнографію через Інтернет така. В Інтернеті розміщуються сайти з „дитячою” порнографією при цьому зазвичай використовуються домени другого рівня, на безкоштовних місцях. Використовуючи мову програмування Java, спеціалісти створюють програми, які перенаправляють користувачів Мережі на ці сайти. Далі, як правило, комп’ютер користувача інфікують вірусом, який у подальшому непомітно для користувача постійно перенаправляється на сайти відповідного змісту, які відкриваються до безкоштовності.

Зацікавленим клієнтам, для реєстрації пропонують перерахувати суму від 10 до 50 доларів США, у залежності від популярності сайту, на рахунок вказаний у реєстрації. Після перерахування грошей клієнт отримує пароль на здійснення доступу до ресурсів сайту на протязі місяця.

Нерідко при реєстрації комп’ютер клієнта інфікується вірусом, який зчитує з комп’ютера користувача реквізити доступу до Інтернету і пересилає їх організатору порносайту, у подальшому ці дані використовуються для утворення таких же сайтів, таким чином злочинці приховують сліди своєї злочинної діяльності. Нерідко в день викрадається до 20 паролів клієнтів цих сайтів.

Дохід таких транснаціональних злочинних угруповань складає від 200000 до 4500000 доларів США на місяць. Після „відмивання” ці фінансові засоби вкладаються у легальний бізнес і подальше фінансування злочинної діяльності.

Сліди такої діяльності залишаються у особистих записках, а нерідко і офіційних документах (угоди перевезення, оренди приміщень), проявляються у вигляді безпосередніх результатів дій по моделюванню і створенню необхідних умов для злочинної діяльності.

З метою маскуванню майбутнього поширення порнографічних предметів деяким операціям надається вигляд законних, це відбувається шляхом укладання законних угод та складання відповідних документів (утворення приватних підприємств, укладання угод на постачання розхідних матеріалів, наймання осіб на роботу тощо).

Третя стадія злочинної діяльності завершує підготовку до вчинення злочину. Тут остаточно формується склад злочинного угруповання і здійснюється чіткий розподіл функцій співучасників. В окремих випадках здійснюється реєстрація приватних підприємств, створюються торгівельні точки (де поряд з дозволеною продукцією реалізуються порнографічні предмети), орендуються приміщення та ін.

Для цієї стадії характерне створення підпільних студій для зйомки порнографічних сюжетів і цехів по тиражуванню порнографічних предметів. Керівник визначається з місцем її комплектації і зберігання, замовляються на легальних підприємствах або закуповуються футляри для касет та компакт-дисків, упаковка до них, у друкарнях, як правило підпільних, замовляється поліграфічна продукція.

Сліди злочинної діяльності виступають як результати усіх вказаних дій. Вони можуть бути різноманітних форм. Наприклад, це можуть бути документи, які свідчать про замовлення на підприємствах упаковки, у друкарнях — поліграфічної про-

дукції; рахунки; кошториси; велика кількість звуко- та відеозаписуючого обладнання, витратних матеріалів у вигляді чистих касет, компакт-дисків, футлярів тощо.

Четверта фаза злочинної діяльності — це реалізація злочинного замислу. У цій фазі здійснюється реалізація виготовлених порнографічних предметів. Спочатку порнографічні предмети з цехів потрапляють на склад, а далі реалізуються оптом або у роздріб. Оптовими покупцями, як правило, є особи, які займаються розповсюдженням порнографічних предметів самі, або ж закупають такі предмети для наступного їх оптового продажу з метою отримання прибутку від націнки. Роздрібний продаж здійснюється, коли є постійні покупці, які знають про місце розташування складу. Такі особи купують порнографічні предмети для власного використання. Виробники порнографічних предметів нерідко самі реалізують свій товар через свої торговельні точки (кіоски, окремі орендовані місця у різних магазинах, універмагах, на ринках, у місцях великого скупчення людей: вхід та вихід до метро, у магазин, на ринок і т.ін.). Продукцію зі складу отримують особи, які входять до складу злочинної групи, вони перевозять порнографічні предмети до місця їх роздрібною реалізації, де продавці безпосередньо їх реалізують.

Прибутки від такої діяльності привласнюються цілком, або ж частина вкладається у розширення злочинного процесу: для придбання необхідних матеріалів, ремонт та оновлення апаратури, оплату оренди приміщень, „акторів”, „режисерів” тощо.

Великий грошовий обіг дозволяє розгорнути злочинний бізнес, поставити його на промислову основу. Злочинцями реєструються створені ними фірми, які використовують „кримінальні” прибутки для своєї діяльності. Можуть орендуватися великі виробничі приміщення для створення студій, закупається нова сучасна апаратура, укладаються угоди про значні поставки.

Слідами цієї стадії є оригінальні примірники з яких здійснюється тиражування, футляри, буклети, документи, які створюються у процесі реалізації продукції: бухгалтерсько-касова документація, чорнові записи про продаж, прибуток та витрати. Сліди, які відображуються у свідомості людей (як самих учасників злочину, так і осіб непричетних до його вчинення — охорона складських приміщень, орендатори приміщень та ін.).

Слідами такої діяльності можуть бути і наявні значні грошові суми на банківських рахунках (особливо, якщо злочинна діяльність по поширенню порнографічних предметів вуалюється іншим видом діяльності, яка, в свою чергу, не може приносити таких прибутків).

Виявити порнографічні предмети, у вигляді відеокасет, компакт-дисків, якщо злочинці не дотримують вимог конспірації, не дуже складно: упаковка відрізняється низькою якістю (це може бути нечіткий друк, „розпливчастість” кольорів, накладання фарб, наявність рукописних текстів про зміст), на упаковці нерідко зображені сюжети з фільмів, є написи про належність порнографічних фільмів або зображень до певних категорій — „деткі”, „мальчікі”, „детское порно”, „клубнічка”, „доли”, „бойлав” тощо.

*ЗЛОЧИННА ДІЯЛЬНІСТЬ У СФЕРІ ПОШИРЕННЯ „ДИТЯЧОЇ” ПОРНОГРАФІЇ:
ПРОБЛЕМИ МОДЕЛЮВАННЯ З МЕТОЮ ПРОТИДІЇ*

Але у більшості випадків злочинці ретельно маскують процеси і результати своєї діяльності: упаковка часто не відповідає змісту, кредити отримуються під інші (законні) види діяльності, в угодах на перевезення вказується законна продукція.

При розслідуванні подібного виду злочинної діяльності потрібно враховувати, що з метою конспірації організатор поширення порнографічних предметів нерідко залучає до злочину родичів та знайомих.

Так, 42 – річний робітник з Маріуполя наладив ввезення в Україну з Російської Федерації та Прибалтики касет порнографічного змісту. А коли цей бізнес почав давати значні прибутки залучив до нього свою дружину та знайомих. А далі й сам почав виготовляти таку „продукцію”. На вилучених у нього фотокартках і касетах фігурували місцеві дівчата у тому числі і неповнолітні. Однак вітчизняної продукції у затриманого вилучено небагато, в основному класичні порнофільми були відзняті у Німеччині. Збут „продукції” здійснювався за такою вартістю: „гетеросексуальні” фільми по 20-25 грн., „гомосексуальні” — 25-30 грн., за участю дітей та прихильників зоофілії — 50 грн. [7].

Незважаючи на різноманітні способи приховування і маскування поширення порнографічних предметів цей вид злочинної діяльності все ж залишає у оточуючому середовищі певну кількість слідів.

Так називані натуральні сліди, які залишаються в результаті поширення порнографічних предметів можуть отримати статус речових доказів тільки після належного їх протоколювання. Сліди, які відобразилися у пам’яті людей оформлюються протоколами допитів свідків, потерпілих, підозрюваних, обвинувачених; порнографічні предмети у результаті проведення відповідних експертиз стають речовими доказами; обладнання за допомогою якого здійснювалося виготовлення і демонстрування порнографічних зображень може бути визнано знаряддям вчинення злочину.

Певний досвід протидії поширенню „дитячої” порнографії як у мережі Інтернет так і з допомогою Інтернету набули фахівці Управління по боротьбі із злочинами у сфері високих технологій МВС Російської Федерації (УБПСВТ). Це управління є самостійним оперативно-розшуковим підрозділом, який безпосередньо підпорядковується МВС РФ. Одними із основних завдань Управління є проведення оперативно-розшукових заходів по боротьбі із злочинами у сфері телекомунікацій і комп’ютерної інформації.

Працівники УБПСВТ МВС РФ разом з підрозділами по боротьбі з організованою злочинністю та Національним Бюро Інтерполу у Російській Федерації та взаємодії із зацікавленими підрозділами інших країн (Німеччини, Італії, США та ін.) проводять спеціальні операції по виявленню та затриманню осіб, які поширюють дитячу порнографію в Інтернеті та з його допомогою.

Першим напрямом боротьби вказаного підрозділу з поширенням дитячої порнографії є виявлення осіб, які розміщують на своїх сторінках у Інтернеті порнографічні матеріали, захищають їх паролем і відкривають доступ до цих матеріалів тільки після того, як користувач Інтернету перерахує на рахунок поширювачів порнографії певну суму грошей.

Так, у Новгородській області порносторінки розміщувалися на сервері Новгородського юнацького бібліотечного центру „Читай-город”. Як було встановлено у ході розслідування окремі особи за певну плату надавали доступ в Інтернет по службовим каналам „Новгородтелекому”. У групу входили співробітники „Новгородтелекому”, програмісти і генеральний директор однієї з відомих новгородських фірм. У ході розслідування було встановлено, що один із членів групи займався поширенням порнографії. На сервері „Читай-города” розміщались сторінки із сотнями фотографій, частина з яких була дитячою порнографією. Частина фотографій можна було подивитися, купивши пароль — гроші переводилися на валютний рахунок одного з членів угруповання у Ощадбанку Російської Федерації [8].

Другим напрямом боротьби з поширенням дитячої порнографії є виявлення осіб, які шляхом реклами дитячої порнографії на своїх сторінках у Інтернеті за певну плату займаються її розсиланням по електронній пошті.

Так, працівниками УБПСВТ МВС РФ затриманий володар порносайту, який розсилав дитячу порнографію по електронній пошті, а разом з листами пересилав вірус — „троянець”, який активізувався після того, як отримувач порнографії переходив до перегляду фотографій. „Троянець” викрадав ім'я користувача зараженого комп'ютера і паролі для входу у Інтернет і пересилав їх своєму господарю. Це давало можливість підприємливому москвичу працювати у Інтернеті безкоштовно. На свій сайт до моменту затримання москвич устиг викласти близько сотні фотографій, які були взяті ним із зарубіжних сайтів аналогічної тематики. Для того щоб потрапити на сайт, необхідно було стати членом клубу, перерахувавши гроші на вказаний створювачем сайту рахунок, після чого порнографічні матеріали пересилалися користувачу по електронній пошті. Основними клієнтами ресурсу були жителі з Російської Федерації, України та Німеччини. Обвинувачений являвся випускником одного з московських вузів, йому 21 рік, за освітою він інженер-програміст [9].

Третім напрямом є боротьба з поширенням порнографічним матеріалів по звичайній пошті або передача їх з рук у руки при зустрічі, при цьому реклама про можливість таких послуг розміщується на окремих сайтах у Інтернеті. Після перерахування певної суми на валютний рахунок створювача сайту, користувачу порнографічні матеріали на носіях комп'ютерної інформації типу компакт-дисків або відеокасетах направляються по пошті або ж передаються при зустрічі.

Так, у 2000 році до ГУБОЗ МВС РФ звернулися колеги з Нідерландів і США. Вони повідомили, що на європейському та американському ринках порнопродукції з'явилося багато відеокасет з фільмами з Росії, в яких знімалися хлопчики 10-14 років. При цьому покупці наперед роблять замовлення в Росії, звідки через Інтернет йде реклама виробників. Співробітники московського кримінального розшуку встановили, що виробництвом і коінтрабандою порнофільмів займається організоване угруповання. Не дивлячись на арешти представників цієї групи у Москві, через певний час в Інтернеті знову з'явилась реклама дитячої порнографії того ж змісту і з тими ж акторами. Виходила вона під титром „Голуба орхідея представляє”. Поліція Нідерландів та митна служба США (там ще досі розслідується справа про контрабанду порнографії із Російської Федерації) через Інтерпол знову звернулися до російських колег, і ті вийшли на учасників злочинної групи, які зізналися у тому, що

**ЗЛОЧИННА ДІЯЛЬНІСТЬ У СФЕРІ ПОШИРЕННЯ „ДИТЯЧОЇ” ПОРНОГРАФІЇ:
ПРОБЛЕМИ МОДЕЛЮВАННЯ З МЕТОЮ ПРОТИДІЇ**

приймали участь у порнографічному бізнесі і розповіли де зберігаються порнографічні відеоматеріали. Оперативні працівники при обшуках вилучили 588 відеокасет, 112 компакт-дисків і більше тисячі фотознімків із зображенням оголених хлопчиків. Вилучений також комп'ютер з якого злочинці виходили в Інтернет [10, 11, 12].

Підводячи підсумок слід зазначити, що в умовах глобалізації суспільства ефективна протидія поширенню „дитячої” порнографії можлива тільки за умов: а) застосування правоохоронними органами сучасних методів розслідування такої злочинної діяльності; б) політичної волі керівників держав щодо посилення протидії таким проявам; в) узгодження законодавства та практики його застосування у різних державах з тим, щоб злочинці не могли користуватися відмінностями у національних системах покарання; г) створення міжнародним співтовариством глобальної мережі співробітництва у протидії таким злочинам.

Література

1. Кондранин С. А. Проблемы криминалистического исследования порнографических изделий: Автореф. дис... канд. юрид. наук: 12.00.09 / Саратов. юрид. ин-т им. Д.Н.Курского. — Саратов, 1990. — 19 с.;
2. Сугаков И.Г. Расследование изготовления или сбыта порнографических предметов: Автореф. дис. канд... юрид. наук: 12.00.09 / ВНИИ МВД СССР. — М., 1979. — 24 с.;
3. Хабаров А.Е. Возбуждение и расследование уголовных дел об изготовлении или сбыте порнографических предметов: Автореф. дис. канд... юрид. наук: 12.00.09 / МВШМ МВД РФ. — М., 1993. — 25 с.;
4. Плахотнюк Н. Міжнародно-правові аспекти боротьби з дитячою порнографією в Інтернеті // Право України. — 2001. — № 10. — С. 104-108;
5. Дослідження проводилося автором на кафедрі криміналістики Національної академії внутрішніх справ України разом із Кузьмічовим В.С. і Хільченком С.В.;
6. Существует ли порнобизнес в Интернете // Спосіб доступу: World Wide Web. URL: <http://www.acp.by.ru/porno-inet.htm>;
7. Факти і коментарі. — 16 травня. — 2001;
8. В Новгороде расследуется дело о детской порнографии в Интернете // Lenta.ru. — Спосіб доступу: World Wide Web. URL: <http://lenta.ru/russia/1999/09/24/novgorod/> (24 вересня 1999);
9. Арестовали еще одного владельца порно-сайта // Lenta.ru. — Спосіб доступу: World Wide Web. URL: <http://www.acp.by/arest.htm> (1 січня 2002);
10. Жеглов А., Зимин Н., Ростова Н. Ростки „Голубой орхидеи” взойшли по всему миру // Сегодня. — 28 марта. — 2001;
11. Бородин Л. Грязное кино для равнодушного города // Российская газета. — 5 сентября. — 2000;
12. Кислинская Л. Осторожно: педофилы! Они развращают уже целые города // Совершенно секретно. — 2000. — № 8.

Надійшла до редакції: 31.10.2005 р.